

โครงการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย
ศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1. หลักการและเหตุผล

ตามทีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้พยายามสำรวจข้อมูลเพื่อประเมินสภาพปัญหาและสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งในด้านอุปสงค์และอุปทาน ตลอดจนการสร้างระบบฐานข้อมูลยาเสพติดของประเทศ เพื่อใช้กำหนดแผนและยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันนั้น การดำเนินการดังกล่าว สำนักงาน ป.ป.ส. จึงได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ กระทรวงมหาดไทย ในการจัดตั้งระบบฐานข้อมูลยาเสพติดจังหวัดขึ้น เพื่อสนองต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับจังหวัด นอกจากนี้ ยังได้ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและภูมิภาค ได้แก่ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ และสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักวิจัยเอแบค-เคเอสซี มหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในการร่วมสำรวจข้อมูลประชากรทั้งประเทศ ภายใต้ชื่อ “โครงการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย” โดยได้รับเงินสนับสนุนจากสำนักงาน งบประมาณความช่วยเหลือป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)

โครงการดังกล่าว ได้กำหนดให้สถาบันต่าง ๆ รับผิดชอบพื้นที่ในการสำรวจ ดังนี้

- ◆ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับผิดชอบจังหวัดตัวอย่างในภาคกลาง
- ◆ สำนักวิจัยเอแบค-เคเอสซี มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ รับผิดชอบจังหวัดกรุงเทพมหานคร และจังหวัดตัวอย่างในปริมณฑล
- ◆ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รับผิดชอบจังหวัดตัวอย่างในภาคเหนือ
- ◆ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รับผิดชอบจังหวัดตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ◆ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี รับผิดชอบจังหวัดตัวอย่างในภาคใต้

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 เพื่อการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติดด้านอุปสงค์ และด้านผลกระทบในประเทศไทย
- 2.2 เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นฐานระดับประเทศ เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจสังคม ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของประชาชนคนไทยทั่วประเทศ
- 2.3 เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหายาเสพติดที่เชื่อถือได้ในการวางแผน และกำหนดมาตรการป้องกันแก้ไข

3. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็น “การสำรวจครัวเรือน” (Household Survey) มีเนื้อหาซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมการใช้สารเสพติดของสมาชิกทุกคนในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีถึง 65 ปีเป็นเนื้อหาหลัก และมีเนื้อหาที่เป็นองค์ประกอบสนับสนุนพฤติกรรมการใช้สารเสพติดเป็นเนื้อหารอง

4. วิธีการศึกษา

คณะผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในการสุ่มเลือกพื้นที่และจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั่วประเทศ การศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภาคใต้

สำหรับการศึกษาครัวเรือนในภาคใต้นั้น ทางสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษา 8 จังหวัดจาก 14 จังหวัด อันประกอบไปด้วย ส่วนภาคใต้ตอนบน ได้แก่ จังหวัดระนอง พังงา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดตรัง สงขลา ปัตตานีและยะลา ในการเลือกครัวเรือนตัวอย่างภาคใต้นั้น สำนักงานสถิติแห่งชาติได้เลือกชุมชนอาคารตัวอย่างในเขตเทศบาล 65 หน่วย และหมู่บ้านตัวอย่างนอกเขตเทศบาล 65 หน่วย รวมเป็น 130 หน่วยพื้นฐาน ในแต่ละหน่วยชุมชนหรือหมู่บ้านที่เลือก จะต้องเก็บข้อมูลหน่วยละ 24 ครัวเรือน ครัวเรือนตัวอย่างในภาคใต้จำนวนทั้งสิ้น 3,120 ครัวเรือน

5. ระยะเวลาในการศึกษา

การศึกษานี้ต้องใช้เวลาเพื่อวางแผน เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลประกอบด้วย

- ✧ การเตรียมโครงการ (เดือนกรกฎาคม 2543-มกราคม 2544)
- ✧ เก็บรวบรวมข้อมูล (ระยะที่ 1 เดือนกุมภาพันธ์-เมษายน 2544)

(ระยะที่ 2 เดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม 2544)

- ✧ ประมวลผลข้อมูล (เดือนสิงหาคม-กันยายน 2544)
- ✧ วิเคราะห์ผล และเขียนรายงานผลการศึกษา (เดือนตุลาคม-ธันวาคม 2544)

6. ลักษณะของฐานข้อมูล

6.1 คำชี้แจงเบื้องต้น

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจครัวเรือนเกี่ยวกับจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในภาคใต้ ดังกล่าว เป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการประมาณการเพื่อการประเมินสถานการณ์ปัญหาเสพติดในประเทศ รวมทั้งการวางแผนและดำเนินการได้อย่างตรงเป้าหมาย ทันท่วงที มิใช่เป็นการหาจำนวนผู้ติดสารเสพติด หรือ ใครบ้างที่ติดสารเสพติด ด้วยเหตุนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร จึงไม่อาจเปรียบเทียบกันได้โดยตรง ผู้ศึกษาข้อมูลดังกล่าว จึงจำเป็นต้องเข้าใจหลักการ และวิธีการสำรวจอย่างถ่องแท้ก่อนจะแปลความหมายข้อมูลตัวเลขจำนวนประชากรที่เป็นผลการศึกษา

เนื่องจากการใช้สารเสพติดเป็นพฤติกรรมปกปิด เพราะเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายควบคุมและสังคมทั่วไปเพ่งเล็งรังเกียจ ผู้ใช้ส่วนมากมักไม่พร้อมที่จะเปิดเผยประสบการณ์ของตน แม้ว่าจะใช้วิธีการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ตอบถึงการรักษาข้อมูลเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบ ในภายหลังก็ตาม ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงไม่สอบถามข้อมูล “การติดสารเสพติด” แต่ใช้หลักวิชาสากลซึ่งสอบถามการใช้สารเสพติดเป็นประสบการณ์ในระยะเวลา 3 ระดับคือ ประสบการณ์ “การใช้” ซึ่งหมายความถึงการเคยใช้แม้เพียงครั้งเดียวในชีวิต การใช้ในระยะเวลา “12 เดือน” และ “30 วัน” ก่อนการสอบถาม

6.2 ประชากรตัวอย่าง

การสำรวจครัวเรือนในเขตภาคใต้โดยศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นั้น ได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษา 8 จังหวัดจาก 14 จังหวัด อันประกอบไปด้วย ส่วนภาคใต้ตอนบน ได้แก่ จังหวัดระนอง พังงา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดตรัง สงขลา ปัตตานีและยะลา โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้เลือกชุมชนอำเภอตัวอย่างในเขตเทศบาล 65 หน่วย และหมู่บ้านตัวอย่างนอกเขตเทศบาล 65 หน่วย รวมเป็น 130 หน่วยพื้นฐาน ในแต่ละหน่วยชุมชนหรือหมู่บ้านที่เลือก จะต้องเก็บข้อมูลหน่วยละ 24 ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนตัวอย่างในภาคใต้ 3,120 ครัวเรือน และสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่างที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนทุกคนที่มีอายุระหว่าง 12 – 65 ปี ทั้งนี้เพราะประชากรอายุต่ำกว่า 12 ปีและมากกว่า 65 ปี จะมีประสบการณ์การใช้สารเสพติดน้อย และอยู่ในวัยซึ่งอาจมีอุปสรรคในการสื่อสารข้อมูล ดังนั้น จำนวนประชากรตัวอย่างในเขตภาคใต้ จำแนกเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาล จำนวน 3,721 คน และ

พื้นที่นอกเขตเทศบาล จำนวน 3,760 คน รวมเป็น 7,481 คน (รายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่สำรวจ
ดูในบัญชีรายชื่ออาคารชุมนุมตัวอย่าง)

6.3 **ฐานข้อมูล** ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ

- ลักษณะประชากรของสมาชิกในครัวเรือน
- สภาพเศรษฐกิจ สังคมของสมาชิกในครัวเรือน
- พฤติกรรมสุขภาพและการพักผ่อนของสมาชิกครัวเรือน
- ความรู้ และทัศนคติของสมาชิกครัวเรือนต่อสิ่งเสพติด/สิ่งมีนเมา
- พฤติกรรมการใช้สารเสพติด/สิ่งมีนเมาชนิดต่างๆ อันประกอบด้วย สารเสพติดที่ไม่ผิดกฎหมาย และสารเสพติดที่ผิดกฎหมาย ได้แก่ ประเภท เครื่องดื่มบำรุงกำลังและแอลกอฮอล์ ประเภทยา และประเภทสารเสพติด
- ผลกระทบจากการใช้สารเสพติดที่สมาชิกได้รับ

ข้อมูลดังกล่าว บันทึกไว้ในโปรแกรม SPSS/for Windows จำแนกออกเป็น 2 แฟ้มข้อมูลคือ แฟ้มข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน (alld1x8provinces) และแฟ้มข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่างที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนที่เข้าสำรวจ ซึ่งเป็นข้อมูลรายบุคคล (alld2x8provinces) รายละเอียดสามารถศึกษาได้จากตัวอย่างแบบสอบถามและคู่มือรหัส

นอกจากนี้ ผู้จัดทำยังได้เพิ่มเติมแฟ้มข้อมูลเกี่ยวกับการรายงานผลสถานภาพการใช้ยาและสารเสพติด พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นข้อมูลจากโครงการประมาณการฯ ในระดับประเทศ ซึ่งผู้ใช้สามารถทราบถึงผลการศึกษาโดยภาพรวมในระดับประเทศ ข้อมูลดังกล่าวได้นำเสนอในรูปของเอกสารและโปรแกรม Microsoft Power Point ในงานแถลงข่าวและรายงานผลโครงการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย จัดโดย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2544 ณ โรงแรมเวทีสัน กรุงเทพมหานคร

การจัดเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

- แฟ้มข้อมูล 2 ชุด
- ตัวอย่างแบบสอบถาม
- คู่มือรหัส
- เอกสารโครงการ
- รายงานผลสถานภาพการใช้ยาและสารเสพติดในระดับประเทศ

อนึ่ง การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้สารเสพติดของประชาชนในประเทศเป็นประเด็นที่อ่อนไหวและส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ศูนย์วิจัยฯ จึงขอสงวนข้อมูลในส่วน

ของประสบการณ์การใช้สารเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง (แบบสอบถามชุดที่ 3) โดยผู้สนใจ
ข้อมูลชุดนี้ กรุณาติดต่อศูนย์วิจัยฯ โดยตรง

(สำเนา)

คำสั่งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ 012 /2543

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการประมาณการผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย

เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการประมาณการผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย โดยความร่วมมือ
ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกับคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ
สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและภูมิภาค ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนสิงหาคม 2544
ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดประสิทธิ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานดังต่อไปนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คณะกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย

ฝ่ายเก็บข้อมูลภาคสนาม

1. นายศรีสมภพ	จิตรีภรณ์ศรี	หัวหน้าคณะทำงาน
2. นางสาวกุสุมา	กุใหญ่	อาจารย์ผู้ควบคุมทีมภาคใต้ตอนบน
3. นายพะเยาว์	ละกะเต็บ	อาจารย์ผู้ควบคุมทีมภาคใต้ตอนล่าง
4. นางสาวราชิณี	ระเด่นอาหมัด	อาจารย์ผู้ควบคุมทีมภาคใต้ตอนล่าง
5. นางสาววีณา	โกละกะ	หัวหน้าทีมเก็บข้อมูลภาคใต้ตอนล่าง
6. นางสาวนิเนาวรา	สุไลมาน	หัวหน้าทีมเก็บข้อมูลภาคใต้ตอนล่าง
7. นายศุภสิทธิ์	สามะ	หัวหน้าทีมเก็บข้อมูลภาคใต้ตอนบน
8. นายนพดล	สมุทรางกุล	หัวหน้าทีมเก็บข้อมูลภาคใต้ตอนบน

ฝ่ายประสานงานและเลขานุการ

1. นางวนิดา	บุญพร้อม
2. นายเสรี	สะมาแอ
3. นางสาวกัลยา	แซ่ลิ้ม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2544

ระวีวรรณ ช่อมพฤษ์

(ช่วยศาสตราจารย์ระวีวรรณ ชุ่มพฤษ์)

คณบดี